

Ekspertvelde eller folkestyre?

Av Geir Hønneland, seniorforsker ved Fridtjof Nansens institutt

Miljøvernminister Børge Brende kom hjem med uforurettet sak: Storbritannia viser liten forståelse for den norske ministerens frykt for de radioaktive utslippene fra gjenvinningsanlegget Sellafield. Brende framsto som en uredd politiker som taler vår store nabo i vest midt imot, men kort tid etter hjemkomsten fikk han stempel som en kunnskapsløs populist. En professor ved Universitetet i Oslo hevdet at de omtalte utslippene overhodet ikke innebærer noen helserisiko for oss nordmenn: ”Det er som å luften bikkja i naboens hage – frekt og unødvendig, men ikke farlig”, sa han til Aftenposten. Vil folk flest ha tiltro til en slik ekspertkommentar, eller vil man tenke ”huff, det er nå ganske skummelt likevel”?

Ett av de politikkområdene hvor spenningen mellom ekspertenes særkompetanse og den rådende folkemening kommer klarest til uttrykk er nettopp i forhold som har med forvaltning av miljø og naturressurser å gjøre. Vi nordmenn kjenner dette godt igjen fra det internasjonale oppstyret norsk sel- og hvalfangst har ført med seg. Hvalforskerne har med stor grad av vitenskapelig sikkerhet slått fast at vågehvalstammen kan tåle å bli fansgset på Selfangsten er på sin side nærmest ”nødvendig” for å forhindre selinvasjon langs kysten og desimring av de kommersielt viktigste fiskerbestandene i Barentshavet. Slik fangst er da også tråd med internasjonalt gjeldende prinsipper om bærekraftig høsting av jordens naturressurser. Biter ikke denne argumentasjonen på utlendingene? Tenker de ”huff, det er nå ganske fætt likevel”?

I nordområdene forvaltes de fleste av dagens miljø og ressursproblemer av Norge og Russland i fellesskap. Ulikheter i de to landenes ”tradisjonelle” holdninger til ekspert-synspunkter og generell folkemening kommer til syne på flere områder. Hos oss oppleves det som et demokrati-relatert samfunns gode at vi har uavhengige miljøorganisasjoner som setter problemer på dagsorden og bidrar til å øke folks miljøbevissthet. I Russland settes ekspertmeningen helt klart i høysetet. Miljøorganisasjoner – bortsett fra myndighetenes egne relativt tannløse ”grønne klubber” for barn og ungdom – blir i stor grad oppfattet som oppviglere med en eller annen skjult agenda av ikke-patriotisk karakter.

Norske miljøorganisasjoner har i godt samspill med media skapt et bilde av Kolahalvøya som et økologisk katastrofeområde. Min russiske venninne Irina er fortvilet etter et besøk i Norge: ”Avisene deres skriver jo bare løgn; nordmenn må jo nærmest tro at de blir utsatt for radioaktiv stråling bare de beveger seg over grensa til Russland. Journalistene deres burde ikke høre så mye på disse miljøaktivistene. De er ikke eksperter; de er bare ute etter å lage bråk og tjene penger.” Min russiske venn Ivan supplerer: ”Det avisene deres skriver, kan i og for seg være korrekt, men det er ofte tatt ut av sin sammenheng. Det er riktig at det ligger utrangerte atomubåter i Kola-fjorden, men disse utgjør overhodet ingen fare for Norge og knapt nok for lokalbefolkningen. Folket er altfor lettpåvirkelig, de blir redde når de leser om noe journalisten skriver er farlig. Journalisten har en plikt til å presentere helheten; det er den folket trenger å bli informert om”.

I forbindelse med mitt eget doktorgradsarbeid intervjuet jeg for noen år siden norske og russiske fiskere om deres holdninger til bl.a. det vitenskapelige grunnlaget for fastsettelse av fiskekvoter i Barentshavet. Ulikheten mellom de norske og russiske fiskerne var slående. Typiske uttalelser fra norske fiskere var: ”Min tiltro til havforskerne er lik null.” ”Forskerne tror ikke selv på det de sier.” ”At de driver rundt og roter i Barentshavet med 2-3 fartøy, det er jo helt på trynet! Jeg vet ikke om én gang de har hatt rett!” Blant russiske fiskere var denne

skepsisen til ekspertmeningen fraværende: ”Jeg er ikke kompetent til å vurdere om anslagene er korrekte; dette er en eksakt vitenskap”, var et typisk svar fra russisk side.

La oss nå være litt diplomatiske og avslutte med en oppfordring om at russerne bør innse demokrati-gevinsten som ligger i en bevisstgjort befolkning som har mot til å uttrykke sine meninger i offentlighet, men at man fra norsk side kan ha noe å lære av anti-populismen man finner i russernes vitenskapelige tilnærming til miljø- og ressursproblematikken og deres insistering på å se slike problemer i en helhetlig sammenheng.

(Trykket i *Nordlys* 7. januar 2002)